

TIESAS SPRIEDUMS (otrā palāta)

2005. gada 2. jūnijā \*

Lieta C-15/04

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši EKL 234. pantam, ko *Bundesvergabeamt* (Austrija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2004. gada 12. janvārī un kas Tiesā reģistrēts 2004. gada 19. janvārī, tiesvedībā

***Koppensteiner GmbH***

pret

***Bundessimmobiliengesellschaft mbH.***

TIESA (otrā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs K. V. A. Timmermanss [*C. W. A. Timmermans*], tiesneši R. Silva de Lapuerta [*R. Silva de Lapuerta*], K. Gulmans [*C. Gulmann*] (referents), P. Kūris [*P. Kūris*] un Dž. Arestis [*G. Arestis*],

\* Tiesvedības valoda — vācu.

ģenerālvokāte K. Štiksa-Hakla [*C. Stix-Hackl*],  
sekretārs R. Grass [*R. Grass*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- *Koppensteiner GmbH* vārdā — D. Benko [*D. Benko*] un T. Ankers [*T. Anker*],  
*Rechtsanwälte*,
- *Bundesimmobiliengesellschaft mbH* vārdā — O. Šturms [*O. Sturm*], *Rechtsan-*  
*walt*,
- Austrijas Republikas vārdā — M. Frūmans [*M. Fruhmann*], pārstāvis,
- Eiropas Kopienų Komisijas vārdā — K. Vīdners [*K. Wiedner*], pārstāvis,

noklausījusies ģenerālvokātes secinājumus tiesas sēdē 2004. gada 16. decembrī,

pasludina šo spriedumu.

## Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt 1. pantu un 2. panta 1. punkta b) apakšpunktu Padomes 1989. gada 21. decembra Direktīvā 89/665/EEK par to normatīvo un administratīvo aktu koordinēšanu, kuri attiecas uz izskatīšanas [pārskatīšanas] procedūru piemērošanu, piešķirot piegādes un uzņēmuma [būvdarbu] līgumu[s] slēgšanas tiesības valsts vajadzībām (OV L 395, 33. lpp.), ar grozījumiem, kas izdarīti ar Padomes 1992. gada 18. jūnija Direktīvu 92/50/EEK par procedūru koordinēšanu [publisko] pakalpojumu līgumu [slēgšanas tiesību] piešķiršanai (OV L 209, 1. lpp., turpmāk tekstā — “Direktīva 89/665”).
- 2 Šis lūgums tika iesniegts prāvas starp sabiedrībām *Koppensteiner GmbH* (turpmāk tekstā — “*Koppensteiner*”) un *Bundesimmobiliengesellschaft mbH* (turpmāk tekstā — “*BIG*”) ietvaros par šīs pēdējās sabiedrības lēmumu atsaukt uzaicinājumu iesniegt piedāvājumu publiskā iepirkuma procedūrā par pakalpojumu līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanu pēc tam, kad bija beidzies piedāvājumu iesniegšanas termiņš.

## Atbilstošās tiesību normas

### *Kopienų tiesiskais regulējums*

- 3 Direktīvas 89/665 1. panta 1. punkts noteic:

“1. Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka attiecībā uz līgumu [slēgšanas tiesību] piešķiršanas procedūrām, uz ko attiecas Direktīvas 71/305/EEK, 77/62/EEK un 92/50/EEK, līgumslēdzēju iestāžu lēmumus var efektīvi un, jo īpaši, iespējami ātri izskatīt [pārskatīt] saskaņā ar nākamajos pantos un, jo īpaši, 2. panta

7. punktā izklāstītajiem nosacījumiem, pamatojoties uz to, ka šādos lēmumos ir pārkāpti Kopienas tiesību akti valsts pasūtījuma [publiskā iepirkuma] jomā vai valstu noteikumi, kas īsteno šos tiesību aktus.”

4   Saskaņā ar Direktīvas 89/665 2. panta 1. un 6. punktu:

“1. Dalībvalstis nodrošina to, lai tiesību aktos, kas pieņemti sakarā ar 1. pantā noteikto izskatīšanas [pārskatīšanas] procedūru, būtu paredzēts pilnvarojums:

- a)   tiklīdz rodas izdevība, panākot vienošanos, veikt pagaidu pasākumus, lai labotu varbūtējo pārkāpumu vai novērstu turpmāku kaitējumu attiecīgām interesēm [..];
- b)   atcelt nelikumīgi pieņemtus lēmumus vai nodrošināt to atcelšanu, ieskaitot diskriminējošu tehnisku, ekonomisku vai finanšu norādījumu atcelšanu uzaicinājumā iesniegt piedāvājumu, līguma dokumentos vai jebkurā citā dokumentā, kas attiecas uz līguma [slēgšanas tiesību] piešķiršanas procedūru;
- c)   atlīdzināt zaudējumus personām, kam pārkāpuma dēļ nodarīts kaitējums.

[..]

6. Šā panta 1. punktā minēto pilnvaru īstenošanas ietekmi uz līgumu, kas noslēgts pēc lēmuma par tā slēgšanas tiesību piešķiršanu, nosaka valstu likumi.

Turklāt, izņemot gadījumus, kad lēmums ir jāatceļ pirms lēmuma par zaudējumu atlīdzināšanu, dalībvalsts var paredzēt, ka pēc līguma noslēgšanas, kas notiek pēc lēmuma par tā slēgšanas tiesību piešķiršanu, par pārskatīšanu atbildīgā iestāde ir pilnvarota pieņemt lēmumu tikai par zaudējumu atlīdzināšanu jebkurai personai, kam pārkāpuma dēļ ir nodarīts kaitējums.”

### *Valsts tiesiskais regulējums*

- 5 2002. gada federālais likums Par līgumu noslēgšanu valsts vajadzībām (*Bundesvergabegesetz 2002, BGBI. I, 99/2002*; turpmāk tekstā — “*BVergG*”) citastarp nošķir lēmumus, kas var tikt atsevišķi apstrīdēti, no lēmumiem, kas nevar tikt atsevišķi apstrīdēti.
- 6 Saskaņā ar *BVergG* 20. panta 13. punkta a) apakšpunkta aa) daļu lēmumi, kas publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras laikā var tikt atsevišķi apstrīdēti, ir uzaicinājums iesniegt piedāvājumu, dažādi piedāvājumu iesniegšanas termiņa laikā pieņemti nolēmumi un lēmums par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu.

- 7 *BVergG* 20. panta 13. punkta b) apakšpunkts noteic:

“Lēmumi, kas nevar tikt atsevišķi apstrīdēti, ir visi pārējie lēmumi, kas pieņemti pirms lēmumiem, kas var tikt atsevišķi apstrīdēti. Lēmumi, kas nevar tikt atsevišķi apstrīdēti, var tikt apstrīdēti tikai kopā ar vēlākiem lēmumiem, kas var tikt atsevišķi apstrīdēti.”

- 8 Saskaņā ar *BVergG* 166. panta 2. punkta 1. apakšpunktu prasība nav pieņemama tiktāl, ciktāl ar to nevēršas pret lēmumu, kas var tikt atsevišķi apstrīdēts.

- 9 No *BVergG* 162. panta 5. punkta izriet, ka pēc tam, kad uzaicinājums iesniegt piedāvājumu ir atsaukts, *Bundesvergabeamt* var lemt tikai par to, vai šis atsaukums bijis nelikumīgs.

## **Pamata prāva un prejudiciālie jautājumi**

- 10 *BIG*, kas ir sabiedrība, kura ir atbildīga par to ēku un zemes īpašumu apsaimniekošanu, kuri pieder Austrijas federālajai valstij, kurai pieder 100 % *BIG* akciju, ir līgumslēdzēja iestāde pamata prāvā. 2003. gada 26. septembrī tā izsludināja atklātu konkursu “nojaukšanas darbu” postenim saistībā ar pamatskolas un trīs

sporta zāļu celtniecību. Projekta kopējā vērtība tika novērtēta EUR 8 600 000 vērtībā. Strīdīgo nojaukšanas darbu vērtība tika novērtēta EUR 95 000 vērtībā.

- 11 *Koppensteiner* iesniedza piedāvājumu šim postenim šajā konkursa procedūrā.
- 12 Ar 2003. gada 29. oktobra vēstuli *BIG* informēja *Koppensteiner*, ka uzaicinājums iesniegt piedāvājumu pēc piedāvājumu iesniegšanas termiņa beigām ir ticis atsaukts nopietnu iemeslu dēļ *BVergG* 105. panta izpratnē.
- 13 2003. gada 6. novembrī *BIG* uzaicināja *Koppensteiner* piedalīties sarunu procedūrā bez iepriekšējas paziņojuma par publiskā nojaukšanas darbu iepirkuma līgumu publicēšanas, kas pēc būtības aptvēra tos pašus pakalpojumus, ko pirmā procedūrā. Šajā otrajā procedūrā uz šo posteni attiecināmo līgumu vērtība tika novērtēta EUR 90 000 vērtībā.
- 14 *Koppensteiner* iesniedza piedāvājumu arī šajā otrajā procedūrā.
- 15 2003. gada 13. novembrī *Koppensteiner* iesniedza prasību *Bundesvergabeamt*, pieprasot attiecībā uz pirmo konkursa procedūru atcelt uzaicinājuma iesniegt piedāvājumu atsaukumu un aizliegt jauna uzaicinājuma iesniegt piedāvājumu

izziņošanu jaunas konkursa procedūras ietvaros, kā arī, pakārtoti, atzīt atsaukumu par nelikumīgu. Vienlaicīgi tā lūdza atcelt otro konkursa procedūru.

- 16 Ar *Bundesvergabeamt* 2003. gada 20. novembra lēmumu *BIG* uz pārsūdzības procedūras laiku, bet vēlākais līdz 2004. gada 13. janvārim tika aizliegts atvērt piedāvājumus otrās konkursa procedūras ietvaros.
- 17 2004. gada 28. janvārī *BIG* otrās konkursa procedūras ietvaros piešķīra līguma slēgšanas tiesības citam uzņēmumam, un šis uzņēmums kopš tā laika ir veicis nojaukšanas darbus.
- 18 *BIG* apgalvoja *Bundesvergabeamt*, ka iemesls atsaukumam bijis tāds, ka visi piedāvājumi bijuši par daudz lielāku summu nekā novērtētā līguma vērtība. Tādējādi "nojaukšanas darbu" postenis pirmajā konkursa procedūrā bija novērtēts par EUR 95 000, bet viszemākais piedāvājums bija par EUR 304 150, kas šķita esam daudz par dārgu.
- 19 *Koppensteiner* tostarp apgalvoja, ka saskaņā ar Tiesas 2002. gada 18. jūnija spriedumu lietā C-92/00 *HI (Recueil, I-5553. lpp.)* arī līgumslēdzējas iestādes lēmumam atsaukt uzaicinājumu iesniegt piedāvājumu ir jābūt pārsūdzamam un vajadzības gadījumā — atceļamam, pamatojoties uz to, ka ar to tiek pārkāpti Kopienas tiesību akti publiskā iepirkuma jomā.
- 20 Lēmumā par prejudiciāla jautājuma uzdošanu *Bundesvergabeamt* atgādina, ka ar *BVergG* izveidotā sistēma neļauj pārskatīšanas procedūras ietvaros izskatīt un

vajadzības gadījumā atcelt uzaicinājuma iesniegt piedāvājumu atsaukumu pēc piedāvājumu atvēršanas atklātas konkursa procedūras ietvaros. *Bundesvergabeanmt* pēc uzaicinājuma iesniegt piedāvājumu atsaukuma var lemt tikai par to, vai šis atsaukums nav bijis nelikumīgs tāpēc, ka ir ticis pārkāps *BVergG*, ar lēmumu par nelikumību ļaujot nesekmīgajiem konkursa dalībniekiem vērst pret līgumslēdzēju iestādi prasību par zaudējumu atlīdzību.

21. Taču, pēc *Bundesvergabeanmt* domām, Direktīvas 89/665 1. panta 1. punkts un 2. panta 1. punkta b) apakšpunkts pieprasa, kā Tiesa to interpretējusi iepriekš minētajā spriedumā *HI* lietā, lai valsts tiesiskajā kārtībā būtu paredzēta iespēja atcelt atsaukumu, kas izdarīts pēc piedāvājumu atvēršanas konkursa procedūras ietvaros. Kontroles iestādes pilnvaras atzīt atsaukumu par nelikumīgu ar sekojošu iespēju pieprasīt zaudējumu atlīdzību tādējādi nav pietiekamas.

22. Pastāvot šādiem apstākļiem, *Bundesvergabeanmt* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Vai Direktīvas 89/665 [...] 1. panta un 2. panta 1. punkta b) apakšpunkta noteikumi, lasīti kopā, ir tik beznosacījuma un precīzi, ka privātpersona var uz tiem tieši atsaukties valsts tiesās gadījumos, kad uzaicinājums iesniegt piedāvājumu ir ticis atsaukts pēc piedāvājumu atvēršanas, un var celt pret šo atsaukumu vērstu prasību?

2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir noraidoša — vai Direktīvas 89/665 [...] 1. panta un 2. panta 1. punkta b) apakšpunkta noteikumi, lasīti kopā, ir jāinterpretē

tādējādi, ka dalībvalstīm ir pienākums visos gadījumos paredzēt pret līgumslēdzējas iestādes pirms šī paša atsaukuma pieņemtu lēmumu atsaukt uzaicinājumu iesniegt piedāvājumu pirms līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas (pielīdzinot lēmumu par atsaukumu lēmumam piešķirt līguma slēgšanas tiesības) vērstu prasību, ar kuru prasības iesniedzējs neatkarīgi no iespējas pēc atsaukuma prasīt zaudējumu atlīdzību var panākt lēmuma atcelšanu, ja ir izpildīti nepieciešamie nosacījumi?"

## Par prejudiciālajiem jautājumiem

### *Par pieņemamību*

- 23 Austrijas valdība citastarp atzīmē, ka pēc otrās konkursa procedūras attiecīgā līguma slēgšanas tiesības tika piešķirts citam uzņēmumam, nevis *Koppensteiner*, un ka nojaukšanas darbi jau ir pabeigti. Tādējādi atbildei uz jautājumiem vairs nav nekādas nozīmes, jo *Koppensteiner* tagad varētu panākt tikai zaudējumu atlīdzību, ko jebkurā gadījumā paredz *BVergG*. Turklāt šī valdība precizē, ka iesniedzējtiesa nav kompetenta atcelt lēmumu par atsaukumu un ka atbilde uz jautājumiem tai nebūs noderīga lietas izspriešanai pamata prāvā.
- 24 *BIG* uzskata, ka otrais jautājums ir tīri hipotētisks un tāpēc nav pieņemams. Pēc *BIG* domām, tā kā strīdīgā līguma slēgšanas tiesības ir tikušas piešķirtas, ir runa par jautājumu, kas nav piemērots lietas izspriešanai pamata prāvā, jo līgumslēdzējai iestādei nav iespējams *a posteriori* pieņemt lēmumu atsaukt šo uzaicinājumu iesniegt piedāvājumu.

- 25 Šajā sakarā jāatgādina, ka tikai valsts tiesas, kuras iztiesā prāvu un kurām ir jāuzņemas atbildība par pieņemamo tiesas nolēmumu, ir tās, kas, ņemot vērā katras lietas īpatnības, var noteikt, cik nepieciešams ir prejudiciālais nolēmums šīs tiesas sprieduma pieņemšanai un cik piemēroti ir Tiesai uzdotie jautājumi. Tātad gadījumā, kad uzdotie jautājumi ir par Kopienu tiesību interpretāciju, Tiesai principā ir pienākums pieņemt nolēmumu (skat. it īpaši 2003. gada 27. februāra spriedumu lietā C-373/00 *Adolf Truley*, *Recueil*, I-1931. lpp., 21. punkts).
- 26 Kaut arī Austrijas valdība un *BIG* pamatoti atgādina, ka Tiesai jāatsakās pieņemt nolēmumu par prejudiciālu jautājumu, ko uzdevusi valsts tiesa, ja acīmredzami ir skaidrs, ka Kopienu tiesību interpretācijai nav nekāda sakara ar pamata prāvas priekšmetu vai ja problēmai ir tīri hipotētisks raksturs (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Adolf Truley*, 22. punkts), nav acīmredzami, ka šajā lietā uzdotie jautājumi būtu šāda rakstura jautājumi.
- 27 Šajā lietā iesniedzējtiesa savā lēmumā atzīmē, ka jautājumi tiek uzdoti, lai tai ļautu ieņemt nostāju attiecībā uz to, vai lūgums atcelt pirmā uzaicinājuma iesniegt piedāvājumu atsaukumu ir vai nav pieņemams un vajadzības gadījumā — kādi ir iespējamās nepieņemamības pamati.
- 28 No tā izriet, ka lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir pieņemams.

*Par lietas būtību*

29 Pirms jautājumu, kas aplūkojami kopā, apskatīšanas, jāatgādina, ka iepriekš minētajā spriedumā *HI* lietā Tiesa ir atzīmējusi, ka:

- lēmums atsaukt uzaicinājumu iesniegt piedāvājumu publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanai ir viens no lēmumiem, attiecībā uz kuriem dalībvalstīm saskaņā ar Direktīvu 89/665 ir jāparedz procedūras prasībām par lēmuma atcelšanu, lai nodrošinātu Kopienu tiesību aktu publiskā iepirkuma jomā vai valstu noteikumu, kas transponē šos tiesību aktus, ievērošanu (54. punkts), un
- pilnīga šīs direktīvas mērķa realizācija tiktu apdraudēta, ja līgumslēdzējas iestādes varētu atsaukt uzaicinājumu iesniegt piedāvājumu publiskā iepirkuma procedūrā, nebūdamas pakļautas tiesas kontroles procedūrām, kas domātas, lai visādā ziņā nodrošinātu efektīvu to direktīvu ievērošanu, kuras nosaka materiālās normas un to pamatā esošos principus publiskā iepirkuma jomā (53. punkts).

30 Tādējādi tajā pašā spriedumā Tiesa ir lēmusi, ka Direktīvas 89/665 1. panta 1. punkta un 2. panta 1. punkta b) apakšpunkta noteikumi pieprasa, lai līgumslēdzējas iestādes lēmumu atsaukt uzaicinājumu iesniegt piedāvājumu publiskā iepirkuma procedūrā varētu pārsūdzēt un to varētu atcelt, pamatojoties uz to, ka ir pārkāpti Kopienas tiesību akti publiskā iepirkuma jomā vai valsts noteikumi, kas transponē šos tiesību aktus.

- 31 No tā izriet, ka tiklāt, ciktāl saskaņā ar valsts tiesībām, pat interpretējot tās saskaņā ar Kopienu tiesībām, piedāvājuma iesniedzējam nav iespējams apstrīdēt lēmumu atsaukt uzaicinājumu iesniegt piedāvājumu tādēļ, ka tas pārkāpj Kopienu tiesības, un šī iemesla dēļ lūgt to atcelt, valsts tiesības neievēro prasības, kas izriet no Direktīvas 89/665 1. panta 1. punkta un 2. panta 1. punkta b) apakšpunkta.
- 32 Valsts tiesai, kurai piedāvājuma iesniedzējs lūdz atcelt lēmumu atsaukt uzaicinājumu iesniegt piedāvājumu tādēļ, ka tas pārkāpj Kopienu tiesības, un kurai valsts tiesības neļauj izlemt šo lūgumu, tādējādi jāatbild uz jautājumu, vai un attiecīgi — pastāvot kādiem nosacījumiem, tai saskaņā ar Kopienu tiesībām ir pienākums šādu prasību par atcelšanu pasludināt par pieņemamu.
- 33 Šajā sakarā jāatzīmē, ka dalībvalstu pienākums, kas izriet no direktīvas, sasniegt tajā paredzēto mērķi un to pienākums saskaņā ar EKL 10. pantu veikt gan vispārējus, gan īpašus attiecīgus pasākumus, lai nodrošinātu šī pienākuma izpildi, attiecas uz visām dalībvalstu iestādēm, tai skaitā uz tiesu iestādēm to kompetences ietvaros (skat. it īpaši 1999. gada 4. marta spriedumu lietā C-258/97 *HI, Recueil*, I-1405. lpp., 25. punkts).
- 34 Lai arī katras dalībvalsts tiesiskās kārtības kompetencē ir noteikt dalībvalsts instances, kas ir kompetentas izskatīt lietas publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas jomā, kas aizskar no Kopienu tiesiskās kārtības izrietošās indivīdu tiesības (skat. it īpaši 1998. gada 24. septembra spriedumu lietā C-76/97

*Tögel, Recueil*, I-5357. lpp., 28. punkts, un 1999. gada 28. oktobra spriedumu lietā C-81/98 *Alcatel Austria u.c., Recueil*, I-7671. lpp., 49. punkts), neizskatās, ka pamata prāvā pastāvētu šāda veida tiesas jurisdikcijas problēma.

- 35 Šajā lietā nav strīda, ka saskaņā ar piemērojamām valsts tiesībām *Bundesvergabeamt* ir kompetenta izskatīt prasības par "lēmumiem" Direktīvas 89/665 1. panta 1. punkta izpratnē, ko pieņēmušas līgumslēdzējas iestādes publisko pakalpojumu līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras ietvaros.
- 36 Turklāt iesniedzējtiesa ir norādījusi (skat. šī sprieduma 20. punktu), ka piemērojamie valsts tiesību akti neļauj *Bundesvergabeamt* iesniegtas prasības ietvaros pārbaudīt un vajadzības gadījumā atcelt lēmumus, ar kuriem tiek atsaukts uzaicinājums iesniegt piedāvājumu, kas ir izdarīts pēc piedāvājumu atvēršanas atklātas konkursa procedūras ietvaros.
- 37 Kā jau ir atgādināts šī sprieduma 30. punktā, Tiesa jau ir lēmusi, ka Direktīvas 89/665 1. pants un 2. panta 1. punkta b) apakšpunkts iestājas pret šādu neļaušanu.
- 38 Minētie Direktīvas 89/665 noteikumi ir beznosacījuma un pietiekami precīzi, lai piešķirtu privātpersonai tiesības, uz kurām tā vajadzības gadījumā var atsaukties, vērsoties pret tādu līgumslēdzēju iestādi kā *BIG*.

- 39 Pastāvot šādiem apstākļiem, kompetentajai tiesai ir pienākums nepiemērot valsts noteikumus, kas tai liedz ievērot pienākumu, kas izriet no Direktīvas 89/665 1. panta 1. punkta un 2. panta 1. punkta b) apakšpunkta.

### **Par tiesāšanās izdevumiem**

- 40 Attiecībā uz lietas dalībniekiem pamata lietā šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Tiesāšanās izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesā, un kas nav minēti lietas dalībnieku tiesāšanās izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (otrā palāta) nospriež:

**kompetentajai tiesai ir pienākums nepiemērot valsts noteikumus, kas tai liedz ievērot pienākumu, kas izriet no 1. panta 1. punkta un 2. panta 1. punkta b) apakšpunkta Padomes 1989. gada 21. decembra Direktīvā 89/665/EEK par to normatīvo un administratīvo aktu koordinēšanu, kuri attiecas uz izskatīšanas [pārskatīšanas] procedūru piemērošanu, piešķirot piegādes un uzņēmuma [būvdarbu] līgumu[s] slēgšanas tiesības valsts vajadzībām, ar grozījumiem, kas izdarīti ar Padomes 1992. gada 18. jūnija Direktīvu 92/50/EEK par procedūru koordinēšanu [publisko] pakalpojumu līgumu [slēgšanas tiesību] piešķiršanai.**

[Paraksti]